

ÚJSZÖVETSÉGI FÜZETEK

SZERKESZTI ÉS KIADJA: Dr. ERDŐS KÁROLY
EGYETEMI NY. R. TANÁR, DEBRECEN, EGYETEM

7. FÜZET

1940

Az *alít* ige az újszövetség Károli- és Káldi-féle fordításában.

Az *alít* ige ma már elavult szó. Jelentése: 'vél, gondol, sejt, remél, hisz, valaminek tart'. A NySz. és az Etsz. tanúsága szerint igen használt szó volt kódexeinkben, valamint a XVI. és XVII. században. Használta tehát Károli és Káldi is a bibliafordításában éppúgy, mintahogy az előttük élő bibliafordítók is. Így pl.: Komjáthy: *aleyth* (R 14₁₄), *aloyt* (1 Ko 7₃₆), *aloit* (2 Ko 11₁₆), *aloith* (F 1₁₆); Pesti *alijt* (MK 6₇); Sylvester *alit* (1 P 5₁₂); Heltai *alit* (Mt 20₁₀), *alít* (ACs 14₁₉), *aléyt* (R 14₁₄) alakokban.

Szépirodalmunkban alighanem Arany János használta legutoljára BudHal. IX. én. 46. vssz. első sorában: „Sárkánynak *alítám* emberi formában” és ToldSzer. X. én. 89. vssz. második sorában: „Hol nem is *alít nád*, egyszer előbukkan”. Ugyanó HátIr. II, 399 példákkal igazolja, hogy ezt az igét gyermekkorában a köznép ajkán még hallotta.

Ennek a szónak a Károli- és Káldi-féle fordításban való szereplése és változása megérdemli a ráfordított figyelmet.

*

1. Károli bibliafordításának, a vizsolyi bibliának újszövetségi részében 63 ízben találtam az *alít* igét, mégpedig a dokéw fordításában 19 (Mt 6₇ Mk 6₄₉ L 12₅₁ 13₄ 19₁₁ 24₃₇ Jn 5₄₅ 11₁₃ 13₂₉ 16₂ 20₁₅ ACs 12₉ 27₁₃ 1 Ko 12₂₃ 2 Ko 11₁₆ 12₁₉ G 2₆ Zsi 10₂₉ Jk 4₅), a νομιζω fordításában 11 (Mt 20₁₀ L 24₄ 3₂₃ ACs 7₂₅ 8₂₀ 14₁₉ 16₂₇ 17₂₉ 21₂₉ 1 Ko 7₃₆ 1 Ti 6₅), az εἰσοθενέw fordításában 8 (Mk 9₁₂ L 18₉ 23₁₁ ACs 4₁₁ R 4₁₀ 1 Ko 1₁₈ 16₁₁ G 4₁₄), a ἠγέομαι fordításában 7 (F 2₆ 3₈ 3₈ Zsi 10₂₉ 2 P 2₁₃ 3₉ 15), a λογίζομαι fordításában 4 (R 2₃ 14₁₄ F 3₁₃ 1 P 5₁₂), a ὑπονοέw fordításában 3 (ACs 13₂₅ 25₁₈ 27₂₇), a ὑπολαμβάνω (ACs 2₁₅), a προσδοκῶ (ACs 3₅), a πείθω (R 2₁₉), a φρονέw (R 14₆), az εἶδω (F 1₁₆), a ποιέw (Jn 8₅₃), az ἀδοκίμος (2 Ko 13₇) fordításában 1-1 és megfelelő görög szó nélkül 4 ízben (1 Ko 1₂₇ 1₂₇ 8₇ 2 Ko 11₁₆).

A tőszó általában: 41 ízben rövid *i*-vel *alít*-nak van nyomtatva, de elég szép számmal (22 ízben) látjuk sipkás *î*-vel is, ami az *i* hang hosszúságát jelzi. Sok ügyel-bajjal készült régi nyomtatványról lévén szó, a kétféle írásban hiába keresnénk következetességet. Mindössze annyi állapítható meg, hogy az ige rövidebb és hosszabb kiejtéssel egyaránt ismeretes volt.

A hanaui 1608. és oppenheimi 1612. bibliákban mindennütt ott található az *alít* ige, ahol a vizsolyiban olvassuk; a különbség csak annyi, hogy a hanauiiban megtaláljuk hosszabb és rövidebb alakban, mégpedig nem mindig alkalmazkodva a vizsolyi szöveghez, az oppenheimiben azonban egy híján (ACs

17²⁹) már mindenütt a rövid *alit* tő látható. Rövid *i*-vel írja e két bibliakiadás sajtó alá rendezője SZENCI MOLNÁR ALBERT a Dictionarium 3. kiadásában (1621.) is, bár e mű ismeri e szó ilyen alakjait is: *alaytom*, *alétom*, *aleytom*, s jelentéséül a 'puto, existimo, arbitror' szavakat jelöli meg. E Dictionarium első kiadásában (1604.) csak *alétom* található. A hanai és oppenheimeri kiadás módosította némileg a vizsolyi szöveget; ebben a szóban azonban nem történt változtatás, mert az, hogy 2 Ko 12₁₉-ben két *l*-lel van nyomva, nyilvánvaló sajtóhiba.

A Károli-fordítás revíziójának volt szánva a Váradi Biblia 1661. Nem azért, mintha az *alit* ekkor már avulásnak indult volna, hanem a módosítások természetes során azt látjuk, hogy a megelőző Károli-szövegekkel szemben és szónál három helyen változtatott a Váradi Biblia: L 12₅₁-ben az *alittyátoke* helyett *velitec* szót ír, L 19₁₁-ben az *alitanák* helyén *iténéc* szót olvasunk, 2 Ko 13₇-ből az *alitassunk* szó elmarad, mert a szövegezés más és a Váradi Biblia a szöveghez hübb.

A Váradi Biblia szövege nem lett általános már csak ritkása miatt sem. Érthető tehát, hogy M. Tótfalusi Kis Miklós a Károli-biblia harmadik revizora a maga kiadásában 1685. (Amsterdam) elhagyva a Váradi Biblia három változtatását, visszatér mindenütt az *alit* igéhez azzal a módosítással, hogy öt híján (Mt 6₇ ACs 13₂₅ R 14₁₀ 14 Zsi 10_{29a}) hosszú *i*-vel *alitanak* írja a szótét, s mivel 1 Ko 1₂₇-ben az *alittatnak* szóhoz megfelelő görög szót az eredeti szövegben nem talált, ezt mindkét ízben dölt betűkkel szedte. Tótfalusi nyomán az *alit* tő (hosszú *i*-vel) található a későbbi kiadásokban, pl. az 1730-i és 1765-i utrechti, az 1750-i és 1770-i bázeli, az 1767-i debreceni, az 1776-i lipesei és az 1793-i pozsonyi kiadásokban.

Káldi György 1626-ban (Bécsben) megjelent bibliafordításának újszövetségi részében 67 ízben találtam az *alit* igét, mégpedig az existimo fordításában 29 (L 19₁₁ Jn 20₁₅ ACs 7₂₅ 8₂₀ 12₉ 14₁₈ 26₉ 28₆ R 2₃ 6₁₁ 8₁₈ 14₁₄ 1 Ko 4₁ 7₃₆ 8₂ 10₁₂ 2 Ko 9₅ 10₂ 9 11₅ 12₆ G 6₃ F 1₁₇ 3₈ 2 Te 3₁₅ 1 Ti 6₅ Zsi 4₁ Jk 1₂ 2 P 3₉), az arbitror fordításában 17 (Mt 20₁₀ L 7₇ Jn 16₂ 21₂₅ ACs 13₂₅ 26₂₆ R 3₂₈ 2 Ko 10₂ F 2₃ 6₇ 8 1 Ti 6₁ Zsi 11₁₉ 1 P 5₁₂ 2 P 1₁₃ 3₁₅), az existimo fordításában 7 (ACs 2₁₅ 16₂₇ 17₂₉ 21₂₉ 26₂ 27₁₃ Jk 1₇), a puto fordításában 6 (Mk 4₄₀ 6₄₉ Jn 13₂₉ 1 Ko 12₂₃ 2 Ko 11₁₆ Jk 1₂₆), a videtur fordításában 6 (Mt 17₂₄ 18₁₂ 21₂₈ 22₁₇ 42 Mk 14₆₄), a reputabitur és duxerit fordításában 1-1 (ACs 19₂₇ Zsi 10₂₉) ízben, mindenütt *alit* (hosszú *i*-vel) tövel. (A Mk 6₄₉-ben olvasható *alit* tő minden valószínűség szerint sajtóhiba.)

Az 1732-i (Nagyszombat) második kiadásban ugyanezek a helyeken megvan az *alit* ige; a sajtóhibák száma azonban nagyobb, mert Mk 6₄₉-en kívül még Jn 16₂ ACs 7₂₅ 26₉ R 8₁₈ 1 Ti 6₅ helyeken is *alit* olvasható, ACs 2₁₅-ben pedig *allit* van. Ezek is mind sajtóhibáknak minősíthetők.

2. A Károli- és Káldi-fordításokban levő *alit*: *alit* ige történetének érdekessége ott kezdődik, hogy az 1782-i (Buda) Káldi-bibliában mind a 67 helyen *allit* olvasható.

A Károli-bibliák közül az 1789-i debreceni új testamentomban látunk e tekintetben változatosságot. Itt nevezetesen az *alit* helyett 2 ízben a *gondol* ige fordul elő (ACs 25₁₈

27₁₃) és 13 ízben (Mk 9₁₂ L 2₄₄ 3₂₃ 18₉ ACs 4₁₁ 8₂₀ 27₂₇ R 2₃ 19 1Ko 8₇ 12₂₃ 16₁₁ 2 P 3₁₅) *alít* olvasható, 1 ízben (Mt 6₇) *allit* szóval találkozunk (valószínűleg sajtóhiba), 47 helyen még megmaradt az *alít*.

Érdekesebb esetet látunk az 1790 - ben Pozsonyban Patzkó Ágoston Ferenénél nyomott „Örökké való Évangéliom”-ban, amelyben az *alít* szó helyén már csak 2 helyen (L 12₅₁ 24₃₇) olvasható az *alít* és 2 helyen (Mt 20₁₀ L 13₄) az *alít*; 40 ízben az *állit*, 16 ízben az *állit* szótó fordul elő, úgyhogy ezek mellett szinte sajtóhibának tekinthetjük 1 ízben az *allit* (Mk 6₄₉), 1 ízben az *allit* (L 2₄₄) és 1 ízben (L 3₂₃) az *alít* szó írását. Bármennyire nyilvánvaló is ebben a kiadásban az *állit*: *állit* csaknem általános: 40+16 használata, mégsem mondható ez következetességnek, ha tudjuk azt, hogy ugyancsak Patzkó nyomdája Pozsonyban 1793-ban kinyomatott egy teljes bibliát, amelyben tévedésből sem fordul elő más, mint az *alít*: *alít* alak úgy, mint a Tótfalusi Kis Miklós 1685-i bibliájában.

De a levegőben mégis már benne volt az *állit* ige és elavultnak volt minősíthető az *alít* szó. Az *alít* elavultságát mutatja a XVIII. század végén a Pethe Ferenc-féle Utrechtben 1794-ben nyomtatott biblia újszövetségi része is. Pethe Ferenc nem ismerte sem az 1782-i Káldi-, sem az 1790-i Patzkó-kiadást. Ha ismerte volna, bizonyára betoldotta volna a Szombathi Jánostól 1794-ben írt és a biblia-kiadása elején az 5—8 lapon közölt tudományos bevezetésbe, amely „Rövid Tudósítás a Magyar Bibliáról”. Ezért teljesen önálló vállalkozásnak minősíthetjük azt, hogy Pethe kiadásában az *alít* helyett 14 híján mindenütt *alít* szót nyomtatott. *Alít*-nak veszem a R 2₃-ban levő *Alitod-é* szót is, mégpedig azért, mert ebben a biblia-kiadásban *A* betű nincs. *Abrahám*, *Aron*, *Adám*, *Abrahám*-nak, *Aron*-nak és *Adám*-nak van nyomtatva. Az eltérő 14 eset közül 12-ben (L 12₅₁ 13₄ 18₉ 19₁₁ 23₁₁ Jn 5₄₅ 13₂₉ 16₂ 20₁₅ ACs 2₁₅ 3₅ 4₁₁) *állit* olvasható, míg 2-ben (L 2₄₄ 3₂₃) megmaradt sajtóhibából az *alít*. Azért mondhatjuk teljes bizonyossággal, hogy ezek sajtóhibák, mert az ugyancsak Pethe Ferentől 1817-ben Pesten kiadott és nagy gondnal készített újszövetségben e két helyen az *állit* ige olvasható.

Hogy az 1794-i kiadás még csak 12 helyen írja az *állit* alakot, a többi 51 helyen nem ír két *l*-let, annak az a magyarázata, hogy az *állit* ige akkortájt még új szó volt; a helyesírásánál való eltérés nem lehetett főben járó hiba. A NySz. a legrégebb nyelvelékektől a nyelvújításig (I, 79) csak *'sisto*, *statuo*, *stellen*' jelentésben ismeri az *állit* igét önállóan és különböző összetételekben: *be-*, *el-*, *föl-*, *helybe-*, *meg-*, *összeállit*. Az *állitás* szó 'assertio' jelentésben csak Apáczai Csere encyclopaediájában fordul elő. Bár ezek szerint megvolt az *állit* szó, a használata nem volt általános, hiszen sem SZENCI MOLNÁR Dictionariumában, sem az 1767-ben kiadott PÁRIZ-PÁPAI-szótárban nem találjuk meg az *állit* igét. SZILY KÁLMÁN, NyÚSz. 10 azt írja az „*Allitani* (behaupten értelemben)” címszó alatt, hogy „a XVIII. század végén kezdett az *állit* szó ez újabb jelentése elterjedni”.

Ehhez az elterjedéshez nem kis mértékben járulhatott hozzá a Pethe-féle bibliakiadás, amely legalább 8000 példányban,

szép, tetszetős alakban igen elterjedt és a későbbi Károli-bibliakiadásoknak alapszövegévé lett.¹ Ezt semmi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy bár az 1803-i biblia a címlapján „a basileai kiadás szerént”, az 1804-i biblia „a kasseli példa szerént”, az 1805-i „a N. Váradi kiadás követésével” készült és bár a mintául vett bibliákban mindenütt *alit*:*alít* olvasható, mégis ezekben a XIX. század elején nyomtatott bibliákban szélteben az *alít*:*állit* található a lényegtelen különbséggel, hogy a Fűskúti Landerer-nél nyomott 1803-i és 1804-i bibliákban túlsúlyban van (57, ill. 53 ízben) az egy *l*-lel nyomott *alít*; a Trattner Mátyás-nál készült 1805-iben a két *l*-es *állit* van 51 ízben túlnyomó többségben. [Az 1803-iban *állit* csak 3 helyen található, úm.: Mk 9₁₂ Jn 5₄₅ ACs 4₁₁, *alít* is 3 helyen: L 3₂₃ 2P 2₁₃ 3₉; az 1804-iben 10 ízben van *állit*, úm.: L 12₅₁ 13₄ Jn 5₄₅ 8₅₃ 13₂₉ 20₁₅ ACs 2₁₅ 3₅ R 2₁₉ 2Ko 11₁₆, az *alít*-nak már nyoma sincs; az 1805-i kiadásban *alít* tőszó van 6 ízben: L 3₂₃ Jn 5₄₅ ACs 12₉ 21₂₉ 1P 5₁₂ 2P 3₁₅, *alít* 2 ízben: L 23₁₁ ACs 4₁₁, valószínűleg sajtóhibából *allit* 1-szer: L 24₃₇ és a Váradi Biblia szerint a *vél* (L 12₅₁) és *ítél* (L 19₁₁) 1—1 ízben és 2Ko 13₇-ben a szövegezés más lévén, a vizsolyi biblia *alít* szavának megfelelője nincs.] Kivétel számba megy, mert ezektől független a Patzkó Ferenc József 1803-i kiadása, amelyben 49 *alít* mellett 5 (Mk 6₄₉ L 18₉ ACs 13₂₅ 1Ko 1₂₇ 12₂₃) *alít* és 9 (Mk 9₁₂ ACs 8₂₀ 25₁₈ 27₂₇ R 2₁₉ F₂₆ 3₈ 8 13) *alít* olvasható.

A Fűskúti Landerer és Trattner Mátyás bibliáit követő legközelebbi biblia-kiadásban, a Pethe Ferenc-től sajtó alá rendezett és Trattner Jánostól 1817-ben nyomott újszövetségben már csaknem teljes: 61 ízben az *állit* névfoglalása, úgyhogy a R 14₁₄-ben levő *alít*-ot és 1P 5₁₂-ben található *alitom*-ot bizvást tarthatjuk sajtóhibának már csak azért is, mert az 1794-i szintén Pethe Ferenc-től kiadott bibliában ez utóbbi helyen *alitom* olvasható.

Az *alít* igével az eredeti vizsolyi szöveghez alkalmazkodóan utoljára az 1821-i debreceni újszövetségben találkozunk, amelyben az 50-szer előforduló *alít* mellett 10-szer (Mt 6₇ 20₁₀ Mk 6₄₉ 9₁₂ L 2₄₄ 3₂₃ 19₁₁ 24₃₇ Jn 8₅₃ ACs 7₂₅) találjuk az *állit* igét, 1-szer az *alít* alakot és 2-szer — az 1789-i és 1799-i debreceni újszövetségekhez ragaszkodva — a *gondol* igét.

Az *alít* teljes és tartós elmaradása a Károli-bibliákban a sárospataki újszövetség 1832. és biblia 1835. óta számítható. Ezek a szép és gondos kiadások valószínűleg az 1794-i biblia vagy az 1817-i újszövetség hatása alatt mindenüvé az *állit* igét tették az *alít* helyett. S mivel ezek a kiadások voltak a Brit és Külföldi Biblia-társulat költségén megjelent első magyar bibliák, ezeknek szinte hitelesnek tekintett szövege szerint készültek a további, ugyancsak a Brit és Külföldi Biblia-társulat kiadásában megjelent bibliák. Eltérés csak az 1837-ben Trattner és Károlyi által Pesten nyomott bibliában

¹ Hozzájárult MÁRTON JÓZSEF Magyar-német és Német-magyar Lexikona is, amelynek Bécsben 1803-ban nyomtatott német-magyar részében „behaupten, 1. állítani, erősitni, bizonyítani”, az 1807-ben nyomott magyar-német részben „állítani, állítani . . . 3. bizonyítani, behaupten” olvasható.

van, de itt sem az *alít*-ot nézve, mert ezzel nem találkozunk, hanem a tekintetben, hogy az *alít* 37-szer, *állít* 27-szer, az *alít* (L 24₃₇) és az *állít* (ACs 3₅) 1-szer fordul elő.

A kőszegi bibliák és a Biblia-társulat többi kiadásai mind a sárospataki kiadást követik, s ezen a nyomon haladnak a többi kiadások is az 1908-i revízióig, sőt azután is.

3. Hogy az *alít* helyett az *állít* ige jutott be a szövegbe, az természetesen a fordítás és tartalom rovására ment, mert hiszen ha a görög szónak helyes jelentése a Vulgatában is használt 'puto, existimo, arbitror', akkor helytelen ez értelem helyett az 'affirmo, assero' jelentés. Hogy szembeötlővé nem vált ez az értelmi módosulás, azt csakis annak a magyar faji természetünknek tulajdonítom, amely szerint: ami a szívünkben, az a szánkban; amit alítunk, gondolunk, azt állítjuk, valljuk. Így pl. nincs végzetes hiba abból, hogy Jn 16₂-ben a vizsolyi biblia és Káldi szerint lesznek, akik a tanítványok megölését istentiszteletnek *alítják*, a XIX. századbeli Károli és 1782-i Káldi szerint istentiszteletnek *állítják*; vagy pl. ACs 2₁₅-ben sem visszás az értelem, ahol Péter azzal védi tanítványtársait, hogy „nem részek ezek, amint ti *állítjátok*“, holott az eredeti értelem szerint a sokaság csak *alította* a részegséget. A Károli-fordítás 63 helye közül csupán L 3₂₃ az, amelyik dogmatikai szempontból súlylál esik a mérlegbe. Itt nevezetesen a szerző azt mondja Jézusról, hogy ő, amint *alítják*, József fia vala, a valóság ugyanis az evangéliom első része szerint más. A XIX. századi szöveg, mely szerint Jézust József fának *állítják*, már erősen érinti a parthenogenesis tanát. Minthogy azonban e dogma nem ezen a locuson nyugszik, ezért a szómódosulás itt sem okozott bonyodalmat.

4. Az *állít* ige a magyar bibliák szövegében annyira meggyökeresedett, hogy amikor korszerű revíziókról volt szó, ennek a nem megfelelő szónak kicserélése több helyen elkerülte az átdolgozók figyelmét. A Káldi-féle fordításnak 1834—1835-i báró Szepesy Ignác pécsi püspök felügyelete alatt készült revíziójában 28 ízben (Mt 22₁₇ 42 L 7₇ Jn 13₂₉ 16₂ ACs 2₁₅ 8₂₀ 12₉ 13₂₅ 16₂₇ 17₂₉ 26₂ 9 R 2₃ 3₂₈ 8₁₈ 14₁₄ 1 Ko 7₃₆ 12₂₃ 2 Ko 9₅ 10₂ 11₅ 11₁₆ F 2₃ 3₇ 8 1 Ti 6₅ Zsi 10₂₉) megmaradt az *állít* szó. Ugyanezekben a helyeken megvan az *állít* a Szabó József nagyszombati tanártól sajtó alá rendezett 1851-ben Pesten megjelent revideált Káldi-ban is. Hogy mennyire megtévesztőleg hatott a gondolkozásra az *alít*-ből lett *állít*, legjobban mutatja, hogy e két utóbbi revízióban az „*existimo enim nihil me minus fecisse a magnis apostolis*“ így van fordítva: „*de merem állítani: hogy én semmivel sem vagyok alábbvaló a főapostoloknál*“. Az 1861-ben Egerben megjelent Tárkányi-féle revízióban már 8-ra csökken (Mt 22₁₇ ACs 2₁₅ 8₂₀ 17₂₉ R 3₂₈ 8₁₈ 2 Ko 10₂ 2 P 3₉) az eredetileg *alít* helyett használt *állít*.

A Károli-fordításnak Györry—Ményhárt—Filó-féle revíziójában (Bp., 1878.) csak 4 helyen (L 3₂₃ 18₉ Jn 8₅₃ ACs 2₁₅) található az *állít*. Annál meglepőbb, hogy az 1908-ban (Bp.) kiadott s napjainkban is használt revízióban, bár 57 helyen javítva van, még mindig 6 helyen (L 3₂₃ 23₁₁ Jn 5₄₅ 8₅₃ 13₂₉ ACs 2₁₅) maradt meg az *állít* ige, két helyen (L 3₂₃ Jn 5₄₅) értel-

mileg, a többi négy helyen árnyalatilag az igazi jelentés rovására. De még meglepőbb az, hogy az 1908-i revíziónak 8° alakú teljes biblia-, valamint a 16° alakú újszövetség-szövegébe Jn 13₂₉-ben hogy-hogynem visszakerült az *alít* ige; a kis 8° és nagy 8° alakú revideált bibliákban és a külön-külön nyomott evangéliumokban viszont (akár 8°, akár 16° alakúak), valamint a Tóthfalusi-féle és Sylvester—Franklin kiadású képes bibliákban *állít* olvasható.

Az 1938-ban újonnan átdolgozott Károli-kiadásban már csak Jn 8₅₃-ban olvassuk az *állít* igét a régi *alít* helyén. Itt azonban nem helytelen a jelentése, mert a τίνα σεαυτὸν ποιεῖς-nek megfelel ez a jelentés: 'Kinek állítod te magadat?'

*

A vizsolyi bibliában az *alít* szót tizenhárom görög ige fordításával kapcsolatban találjuk. Az 1908-i revízió, nem számítva azt a 11 helyet (Mk 9₁₂ L 18₉ 23₁₁ ACs 4₁₁ R 14₁₀ 1 Ko 1₂₇ 2₂₈ 8₇ 2 Ko 11₁₆ G 4₁₄), amelyeken a fordítás a megfelelő szót feleslegessé tette, 11 szót használ az elavult *alít* ige helyett. Ezek az igék: *állít* (L 3₂₃ Jn 5₄₅ 8₅₃ 13₂₉ ACs 2₁₅), *észrevesz* (ACs 27₂₇), *gondol* (Mt 6₇ 20₁₀ L 2₄₄ 12₅₁ 13₄ 19₁₁ Jn 20₁₅ ACs 7₂₅ 8₂₀ 13₂₅ 14₁₉ 16₂₇ 17₂₉ 27₁₃ R 2₃ F 3₁₃ Zsi 10₂₉ Jk 4₅ 1 P 5₁₂), *hisz* (L 24₃₇ Jn 11₁₃ 16₂ ACs 12₉ R 2₁₉ 2 Ko 12₁₉ F 1₁₆), *ítél* (F 3₈ s), *remél* (ACs 3₅), *sejt* (ACs 25₁₈), *tart* (R 14₁₄ 1 Ko 7₃₆ 12₂₃ 16₁₁ 2 Ko 11₁₆ 13₇ G 2₆ Zsi 10₂₉), *tekint* (F 2₆ 1 Ti 6₅), *ügyel* (R 14₆), *vél* (Mk 6₄₉ ACs 21₂₉).

A Káldi-bibliafordításban az *alít* szót hét latin ige fordításával kapcsolatban találjuk. A Szent István-Társulat Szentírásbizottságától készített és 1928-ban (Bp.) megjelent átdolgozás (ahol az *alít*-nak és *állít*-nak nyoma sincs) tíz szót használ a Káldi-fordítás *alít* szava helyett. Ezek az igék: *becsül* (2 Ko 12₆), *gondol* (Mt 17₂₄ 18₁₂ 21₂₈ 22₁₇ Jn 13₂₉ ACs 2₁₅ 17₂₉ 21₂₉ 2 Ko 10₉ Jk 1₇), *hisz* (L 19₁₁ ACs 14₁₈ 16₂₇ 28₆ 1 Ko 7₃₆ 10₁₂ F 1₁₇ Zsi 11₁₉), *ítél* (Mk 14₆₄ F 3₇), *találtatik* (Zsi 4₁), *tart* (Mt 22₄₂ L 7₇ ACs 13₂₅ 26₂ 9 R 3₂₈ 8₁₈ 1 Ko 12₂₃ 2 Ko 9₅ 11₅ 16 G 6₃ F 2₆ 3₈ 2 Te 3₁₅ 1 Ti 6₁ Zsi 10₂₉ Jk 1₂ 26 2 P 1₁₃), *tekint* (R 6₁₁ 1 Ko 4₁ F 2₃ 3₈ 1 Ti 6₅ 2 P 3₁₅), *vél* (Mt 20₁₀ Mk 6₄₉ Jn 16₂ 20₁₅ 21₂₅ ACs 7₂₅ 8₂₀ 12₉ 26₂₆ 27₁₃ R 2₃ 14₁₄ 1 Ko 8₂ 2 Ko 10₂ 1 P 5₁₂ 2 P 3₉), *vélekedik* (2 Ko 10₂), *vétetik* (ACs 19₂₇) és megfelelő szó nélkül (Mk 4₄₀).

Ezekből nyilvánvaló, hogy a régi *alít* ige igen gazdag tartalmú szó volt, és bármi lehetett is az árnyalatokra is kiterjedő jelentése, az bizonyos, hogy elvesztésével szegényebbek lettünk, újra használathá vételével gazdagodnánk.

ERDŐS KÁROLY.